

[NO IDEAS] BUT IN THINGS

13–19/10/2024

Expozice nové hudby

36. ročník

Filharmonie
Brno Philharmonic

[NO IDEAS] BUT IN THINGS

13–19/10/2024

Expozice nové hudby

36. ročník

Programový
katalog

NE 13/10/2024, Besední dům, 10:30, 13:00, 15:00, 17:00 a 20:00

NIKDY NESLYŠENÁ, PŘESTO NESLÝCHANÁ – DEN S HLUCHÝM BEDŘICHEM SMETANOU

- 10:30 **Má vlast** – nejznámější pojetí Smetanova cyklu
13:00 **Mužské sbory slyšícího Smetany ve foyer**
15:00 **Má vlast** – ve speciální úpravě kolektivu skladatelů
17:00 **Mužské sbory slyšícího Smetany ve foyer**
20:00 **Slyšiny Bedřicha Smetany** – současná interpretace cyklu *Má vlast* – světová premiéra elektronických a live performance realizací Smetanových popisů skladeb proložených sbory hluchého Bedřicha Smetany

PO 14/10/2024, Besední dům, 19:00

LA LONTANANZA NOSTALGICA UTOPICA FUTURA

BERGER Konvergenzie I
NONO La lontananza nostalgica utopica futura

Tereza Horáková housle
Sarah Jedličková elektronika

ÚT 15/10/2024, Kino Art, 19:00

NO IDEAS BUT IN THINGS

První brněnské uvedení unikátní kompozice a česká premiéra dokumentárního filmu

LUCIER I Am Sitting in a Room

Sdružení ooo:
Eva Vozárová hlas
Fero Király elektronika

HARDER, RUSCHE
No Ideas But in Things – The Composer Alvin Lucier

ST 16/10/2024, Besední dům, 19:00

CESTY

Světová premiéra neobvyklého multimedialního sólového projektu Dana Dlouhého

Dan Dlouhý (Dama Dama) hudba, video, scénář, režie, scénografie, interpretace
Jiří Pejcha technická spolupráce

ČT 17/10/2024, Vodojemy Žlutý kopec, 20:00

COMMUNICATING VESSELS

Světová premiéra společného díla pětice skladatelů a zároveň interpretů koncipovaného pro brněnské Vodojemy

Radim Hanousek saxofon, basklarinet
Michal Wróblewski saxofon
František Chaloupka elektrická kytara
Ian Mikyska mikrotonální elektrická kytara
Kristýna Švihálková bicí nástroje

SO 19/10/2024, Besední dům, 17:00

FRESCO

První uvedení unikátního projektu od jeho skandální premiéry v roce 1969

STOCKHAUSEN Fresco

umělecký vedoucí **Pablo Druker**
kurátorka **Monika Pasiecznik**
BCO – Brno Contemporary Orchestra
Mladí brněnští symfonikové
členové **Filharmonie Brno**
dirigenti **Pablo Druker, Radim Hanousek, Pavel Šnajdr, Gabriela Tardonová, Pavel Zlámal**

**Mezinárodní hudební festival Brno
Expozice nové hudby**

[NO IDEAS] BUT IN THINGS

Záštitu převzali

Martin Baxa,
ministr kultury ČR

Jan Grolich,
hejtman Jihomoravského kraje

Markéta Vaňková,
primátorka statutárního města Brna

Vojtěch Mencl,
starosta městské části Brno-střed

**Mezinárodní hudební festival Brno
je členem České asociace festivalů.**

**Statutární město Brno
finančně podporuje Filharmonii Brno.**

Pořadatel:
Filharmonie Brno, příspěvková organizace

Čestný výbor MHFB

Jan Grolich,
hejtman Jihomoravského kraje

Markéta Vaňková,
primátorka statutárního města Brna

Mikuláš Bek,
ministr školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Petr Michálek,
rektor Janáčkovy akademie múzických umění

Jiří Morávek,
generální ředitel SNIP & CO

Umělecká rada MHFB

předseda
Josef Třeštík

místopředseda
Jan Žemla

členové
**Aleš Březina, Jan Hlaváč, Marie Kučerová, Vladimír Maňas,
Daniel Matej, Vítězslav Mikeš, Viktor Pantůček, Lucie Šnajdrová,
Jaroslav Šťastný, Jiří Zahrádka, Nora Obrtelová, Kateřina Vorlíčková**

generální intendantka
Marie Kučerová

dramaturg ENH
Daniel Matej

manažerka festivalu
Lucie Šnajdrová

**Filharmonie
Brno Philharmonic**

EXPOZICE NOVÉ HUDBY (vznik 1987) je festival soudobé hudby, který chápe „expozé“ ve svém názvu nejenom jako prezentaci, ale též jako interakci, participaci a živou komunikaci s veřejností a veřejnými prostory.

Od roku 2012, kdy se pořadatelem festivalu stala Filharmonie Brno, sledovala dramaturgie různá témata, vycházející z prostorových dispozic města Brna, ale také z požadavku reflexe pestré škály tendencí soudobé hudební produkce. Věnovala se zvukové instalaci, hlukové kompozici, intervencím do veřejného prostoru i veskrze tradičnímu koncertnímu provozu.

Slovo dramaturga

V posledních třech letech (2021–2023) se koncepce festivalu opírala o určitou zastřešující ideu, které byla víceméně podřízena celá dramaturgie. V roce 2024 se tvůrci dramaturgie vydávají opačným směrem: snaží se najít v českém i mezinárodním kulturním prostředí zajímavé projekty, skladatele a interprety, jejichž umělecká činnost významně přispívá k nesmírné rozmanitosti a pluralitě současné (nejen) hudební scény, a tyto projekty přivést „pod jednu střechu“ v rámci jednoho festivalového týdne.

V říjnovém týdnu bude zrealizováno šest unikátních projektů na míru festivalu reflektujících rok 2024 – Rok české hudby. Vrcholem festivalu bude česká premiéra kompozičního site-specific projektu Karlheinz Stockhausena *Fresco*: pětihodinová skladba pro čtyři prostorově oddělené soubory v blíže nespecifikovaném obsazení, která oživí různá místa Besedního domu.

Daniel Matej, dramaturg Expozice nové hudby

Established in 1987, the **EXPOSITION OF NEW MUSIC** is a contemporary music festival which sees the “exposition” of its title not solely as a presentation, but also as interaction, participation and lively communication with people and the public space.

Since 2012, when the Filharmonie Brno became the festival’s organiser, our programming has followed various threads, based on the spatial arrangements of the city of Brno, and responding to a need to reflect the rich gamut of trends present in contemporary musical productions. Thus, the Exposition has focused on sound installations, noise music and musical interventions into the public space, as well as traditional concert performances.

A Word from the Programmer

Over the past three years (2021–2023), the theme of the festival has always relied on a certain overarching idea, which the programming broadly explored. For 2024, the programmers have gone in the opposite direction, seeking to find in Czech and international culture interesting projects, composers and performers, whose art has made a substantial contribution to the immeasurable variety and plurality of the contemporary music scene and beyond, and to bring these projects “under one roof” during the festival week.

In just one week in October concert-goers can experience six unique projects, made to measure for the festival and reflecting the Year of Czech Music 2024. The festival will climax in the first Czech performance of Karlheinz Stockhausen’s *Fresco*, a composed, site-specific project for four spatially separated ensembles whose membership is only loosely defined. Over five hours, they will enliven all four corners of Besední dům.

Daniel Matej, Exposition of New Music programmer

**NIKDY NESLYŠENÁ,
PŘESTO NESLÝCHANÁ —
DEN S HLUCHÝM
BEDŘICHEM SMETANOU**

NEDĚLE

13/10/2024

10:30, 13:00, 15:00,
17:00 a 20:00

Besední dům

NIKDY NESLYŠENÁ, PŘESTO NESLYCHANÁ — DEN S HLUCHÝM BEDŘICHEM SMETANOU

10:30

Má vlast – nejznámější pojetí Smetanova cyklu

BEDŘICH SMETANA
Má vlast

Brno Contemporary Orchestra
dirigent **Pavel Šnajdr**

13:00

Mužské sbory slyšícího Smetany ve foyer

BEDŘICH SMETANA

Píseň česká

Tři jezdci

Odrodilec (původní verze pro dva sbory)

Rolnická

Slavnostní sbor

To pivečko, to věru je nebeský dar

(sbor z 2. dějství opery *Prodaná nevěsta*)

Letěla bělounká holubička

(ukolébavka z 1. dějství opery *Hubička*)

Mužský pěvecký sbor Láška opravdivá
sbormistr **Jan Špaček**

15:00

Má vlast – ve speciální úpravě kolektivu skladatelů

BEDŘICH SMETANA / **PETR KOFRŮŇ** (1955)
Vyšehrad / **Hrad**

BEDŘICH SMETANA / **MAREK PIAČEK** (1972)
Vltava / **Aqua mater**

BEDŘICH SMETANA / **MILOŠ ŠTĚDRŮŇ** (1942)
Šárka / **Šárka**

BEDŘICH SMETANA / **PAVEL ZEMEK-NOVÁK** (1957)
Z českých luhů a hájů /
Kratší dopis Bedřichu Smetanovi (s B a ES)

BEDŘICH SMETANA / **MIROSLAV TÓTH** (1981)
Tábor / **Stratený v tábore**

BEDŘICH SMETANA / **DANIEL FORRÓ** (1958)
Blaník / **Blaník**

Brno Contemporary Orchestra
dirigent **Pavel Šnajdr**

17:00

Mužské sbory slyšícího Smetany ve foyer

BEDŘICH SMETANA
Píseň česká

Tři jezdci

Odrodilec (původní verze pro dva sbory)

Rolnická

Slavnostní sbor

To pivečko, to věru je nebeský dar

(sbor z 2. dějství opery *Prodaná nevěsta*)

Letěla bělounká holubička

(ukolébavka z 1. dějství opery *Hubička*)

Mužský pěvecký sbor Láska opravdivá

sbormistr **Jan Špaček**

20:00

Slyšiny Bedřicha Smetany – současná interpretace cyklu *Má vlast* – světová premiéra elektronických a live performance realizací Smetanových popisů skladeb proložených sbory hluchého Bedřicha Smetany

LADISLAV „MIRVIS“ MIRVALD

Vyšehrad

Harfy věstců začnou; zpěv věstcův o dějích na Vyšehradě, o slávě, lesku, turnajích, bojích, až konečně úpadku a zříceninách. Skladba končí v elegantním tónu.

BEDŘICH SMETANA

Píseň na moři

LADISLAV ŽELEZNÝ

Vltava

Skladba líčí běh Vltavy, začínajíc od prvních obou pramenů, chladná a teplá Vltava, spojení obou potůčků

do jednoho proudu, pak tok Vltavy v hájích a po lučinách, kde zrovna se slaví veselé hody; při noční záři luny rej rusalek; na blízkých skalách vypínají se pyšně hrady, zámky a zříceniny; Vltava víří v proudech Svatojanských; teče v širokém tahu dále ku Praze, Vyšehrad se objeví, konečně mizí v dálce v majestátním toku svém v Labi.

BEDŘICH SMETANA

Věno

LUCIE VÍTKOVÁ

Šárka

V této skladbě se nemíní krajina, nýbrž děj, bajka o dívce Šárce. Skladba počne líčením rozružené dívky, jež pomstu přísahá za nevěnost milence svého celému mužskému pokolení. Zdáli je slyšet příchod Ctirada s jeho zbrojnoši, který táhne na pokoření a potrestání dívek. Už zdáli zaslechnou nářek (ač lživý) přivázané dívky u stromu – při pohledu na ni obdivuje Ctirad krásu její – zahoří milostnými city pro ni, osvobodí ji, ona připraveným nápojem obveselí i opojí jak Ctirada, tak zbrojnoše až ke spánku. Na dané znamení lesním rohem, které v dálce ukryté dívky zodpoví, vyhrnou se ku krvavému činu: hrůza všeobecného vraždění, vzteklost nasycené pomsty Šárky – toť konec skladby.

BEDŘICH SMETANA

Modlitba

STUDENTI ZVUKOVÉHO DESIGNU A MULTIMEDIÁLNÍCH TECHNOLOGIÍ FF MU Z českých luhů a hájů

Tot všeobecné kreslení citů při pohledu na českou zem. Ze všech stran tu zazní zpěv plný vroucnosti, jak veselý, tak melancholický, z hájů a luhů. Lesní kraje – v sólech cornistů – a veselé úrodné nížiny labské a jiné a jiné, vše se tu

opěvuje. Každý může ze skladby té si vykreslit, co mu libo, básník má volnou cestu před sebou, arcití musí skladbu v jednotlivostech sledovat.

BEDŘICH SMETANA

Heslo I. a II.

PETR FERENC

Tábor

Motto: Kdož jste boží bojovníci! Z této velebné písni pozůstává celá stavba skladby. V sídle hlavním – v Táboře – zazněl tento zpěv zajisté nejmohutněji a nejčastěji. Skladba líčí pevnou vůli, vítězné boje a vytrvalost a tvrdošijnou neústupnost, kterou skladba též také končí. Do detailu se nedá rozdrobit, nýbrž zahrne všeobecně slávu a chválu husitských bojů a nezlomnost povahy husitů.

TOMÁŠ VTÍPIL

Blaník

Jest pokračováním předešlé skladby Tábor. Po přemožení reků husitských skryli se tito v Blaníku a čekají v těžkém spánku na okamžik, kdy vlasti mají přijít na pomoc. Tedy stejné motivy jako v Táboru slouží v Blaníku za podklad stavby: Kdož jste boží bojovníci. Na podkladě této melodie (tohoto husitského principu) se vyvine vzkříšení národa českého, budoucí štěstí a sláva!, kterýmžto vítězným hymnem v podobě pochodu skončí skladba, a tak celá řada symfonických básní Má vlast. Co malé intermezzo zazní v této skladbě též kratinká idyla, kresba polohy Blaníku, malý pastucha si huláká a hraje (šalmaj) a ozvěna mu odpovídá.

BEDŘICH SMETANA

Naše píseň

Mužský pěvecký sbor Láska opravdivá

sbormistr **Jan Špaček**

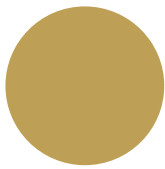
Součástí celodenního programu v Besedním domě jsou též workshopy a přednášky k životu, posmrtnému životu a hlavně dílu Bedřicha Smetany a jeho zpřítomňování.

||ROK||
((ČESKÉ))
||HUDBY||
“2024”

Projekt se uskutečňuje za podpory
Ministerstva kultury České republiky.

Kolem 20. října 1874 Bedřich Smetana definitivně ohluchnul. Nebyla to pro českou hudbu ani pro český národ katastrofa – i posléze dokázal komponovat a stvořit díla, která už sice nemohl, ale ani nemusel slyšet, protože věděl, jak mají znít. Pavel Šnajdr s BCO a další čeští umělci uspořádají na úvod letošní Expozice nové hudby a při příležitosti Roku české hudby 2024 mimořádný „zahajovací den“, věnovaný výročí Smetanova ohluchnutí. Řečeno slovy tvůrců projektu: „Za narození a úmrtí neneseme žádnou odpovědnost, ale že po ohluchnutí dokážeme dál normálně existovat, je hodno toho největšího slavení.“ A pokračují: „Patričně žijeme v době, kdy se notovaná hudba dostává do své konečné éry nebo ji čeká nějaká radikální proměna. Z partitury, která kdysi dávno byla jedinou možností reprodukce, se stal návod, instrukce pro různé realizace a dnes je již pouze jedním z mnoha umění, která utvářejí hudební prostor současnosti. Hudba totiž není a ani nemůže být jako literatura, je na to příliš abstraktní, ale přesto o světě vypovídá, pouze jinými prostředky než jazykem. V době Bedřicha Smetana byla partitura ještě přísným nákresem, interpret přesně věděl, jak má každá nota znít, jak má být zrealizována idea i celá koncepce. Partitura byla takovou mnemotechnickou pomůckou ke zvuku doby. Smetana byl však neotřelá postava, ve Švédsku vydělal peníze a pak se vrhl na utváření něčeho tak marginálního, jako je česká hudba. Uvařil ji, podobně jako kuchyni komponovala Rettigová či Srbová, ze všeho, co měl k dispozici, a budiž dokladem jeho genialnosti, že směsice Mozarta, Strausse, dechovky, Liszta, polek a neověřených mýtů do dneška funguje. Díky tomu mohl komponovat i po ztrátě sluchu. Věděl totiž, co chce, a nemusel se ničemu a nikomu přizpůsobovat. Měl zkušenosti se zvukovými halucinacemi, poté neslyšel na jedno ucho a následně ani na to druhé, a přesto ho ani nenapadlo přestat komponovat. Kdyby žil o sto let později, řekli bychom si, že je to škoda, mohli bychom slyšet nejen jeho hudbu, ale i nadreálné, nerealné, nesmyslné, akční, kreativní, interaktivní či virtuální zvukové představy.“ Projekt Nikdy neslyšená, přesto neslychaná zpřítomňuje „vlast“, kterou Bedřich Smetana nikdy neslyšel. V rámci jednoho dne bude interpretována třemi různými způsoby v rámci separovaných koncertů – od tradiční po ryze současnou verzi.

Bedřich Smetana became profoundly deaf around 20 October 1874. From that moment, although he could no longer hear his own music, he knew how it would sound, so the disability was no catastrophe for Czech music or the Czech nation. To start this year's Exposition of New Music and to mark the Year of Czech Music 2024, Pavel Šnajdr, the Brno Contemporary Orchestra and other Czech artists will hold a special "opening day" to celebrate the anniversary

of Smetana's loss of hearing. As they say, "We bear no responsibility for birth or death, but the fact that we can still function normally when we have gone deaf is worth the greatest celebration." They continue: "Apparently, we live in a time when notated music is being radically transformed, and may become obsolete. The written score, once the sole means of reproducing music, has been reduced to a set of guidelines for its various realisations and today is only one of many tools in contemporary music. Music is not like literature – it is more abstract – and yet it provides a testimony about the world in a medium other than language. In Smetana's time, the score followed a strict design; the performer knew how each note should sound, how the work's entire concept ought to be realised. The score was a kind of mnemonic device helping to achieve the sound of the era. Smetana was a novel figure: he earned his living in Sweden and then threw himself into creating something as marginal as Czech music. He used everything that was available, like Rettigová and Srbová composing in their kitchens, and it is proof of his genius that this mixture of Mozart, Strauss, brass-band music, Liszt, polkas and unverified myths still works to this day. It was thanks to this that he was able to compose after going deaf. He knew what he wanted, and did not have to compromise for anything or anyone. He had experience of auditory hallucinations, then went deaf, first in one ear and later in the other, and yet the idea never occurred to him that he should stop composing. With Smetana's legacy living on for centuries to come, it would be a pity to limit his music to a written score, as by engaging with it creatively we can enter into surreal, unreal, non-sensical, action-oriented, creative, interactive or virtual sound fantasies." The project entitled Never heard, yet unheard-of recalls that "vlast" or homeland which Smetana never heard. Over a single day, it will be performed in three distinct ways – from traditional to purely contemporary – in separate concerts.

Viktor Pantůček

Soubor **BCO – Brno Contemporary Orchestra** byl založen v roce 2011 s cílem hrát současnou světovou hudbu v Česku a českou hudbu po celém světě (s přesahy k hudbě 20. století). Jeho snahou je oslovit soudobou hudbou posluchače a ukázat jim, že může být součástí každodenního života. Kompaktními dramaturgickými celky a originálními projekty, jako je spojení hudby s ostatním uměním (film, výtvarná umění, architektura, tanec, ...), se snaží být atraktivní nejen pro publikum, ale i pro skladatele, které chce podněcovat k tvorbě nových děl na míru orchestru. Zakladatelem, uměleckým vedoucím a šéfdirigentem BCO je Pavel Šnajdr.

Pavel Šnajdr absolvoval obory skladba a dirigování na JAMU. Jako člen skladatelského sdružení Bezmocná hrstka byl dvakrát oceněn ve skladatelské soutěži Generace. S brněnským souborem Ars incognita premiéroval na čtyři desítky skladeb soudobých autorů; některé z nich vyšly na CD. V roce 2001 s tímto souborem vystoupil na Pražském jaru a v roce 2005 na festivalu Pražské premiéry. Spolupracoval s předními českými symfonickými orchestry a divadelními scénami (mj. s filharmonii brněnskou, královéhradeckou a teplickou, Národním divadlem Praha, Státní operou Praha, Divadlem J. K. Tyla v Plzni, Moravským divadlem Olomouc).

Mužský pěvecký sbor **Láska opravdívá** založili v roce 2009 sborníkem a pedagog Jaroslav Černocký a muzikolog Jan Špaček s cílem oživit kdysi bohatou a dnes skomírající tradici interpretace skladeb pro mužský sbor. Těleso funguje při Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity a jeho členy jsou vesměs studenti či absolventi brněnských vysokých škol. V současnosti má sbor okolo dvaceti stálých členů. Repertoár se specializuje na pravoslavnou duchovní tvorbu, především východoslovanské proveniencie, a na českou sborovou tvorbu 19. a 20. století, zvláště Leoše Janáčka. *Láska opravdívá* je název jednoho z Janáčkových mužských sborů na lidový text a v názvu pěveckého tělesa má symbolizovat repertoárový soulad duchovní hudby a lidové písně.

Jan Špaček působí na Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, zaměřuje se zejména na ruskou hudbu 20. století se specializací na život a dílo Dmitrije D. Šostakoviče. S amatérskými silami brněnských muzikologů nastudoval a řídil českou premiéru Šostakovičovy komorní opery *Antiformalističeskij rajok* (1999). Založil a řídí mužský pěvecký sbor *Láska opravdívá*, zaměřený mj. na interpretaci Janáčkovy sborové tvorby. Věnuje se též hudební kritice, publicistice a esejistice (*MF Dnes*, *Harmonie*, *Hudební rozhledy*, *Opus musicum*, *Neon*, *Atelier*).

Petr Kofroň je český hudební skladatel, dirigent a pedagog. Vystudoval Janáčkovu akademii múzických umění v Brně, vyučoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, byl uměleckým šéfm plzeňské opery a opery Národního divadla v Praze. V roce 1983 spoluzaložil umělecký soubor Agon Orchestra. Ve své rané tvorbě vycházel z konceptualismu; zabýval se aspekty extrémního sluchového zážitku, možnostmi pohybu zvuku v prostoru a podobnými otázkami. Jeho hudba nepracuje s obvyklými parametry, ale pouze s „energií“ zvuku, hry a hráčů. V posledních letech se stále častěji zabývá popovou a rockovou hudbou.

Marek Piaček je slovenský skladatel a pedagog. Je spoluzakladatelem souboru Požož Sentimental, komponuje opery, symfonická a komorní díla, hudbu k divadelním a tanečním představením a filmům. Uplatňuje se také v oblasti elektronické, elektroakustické a improvizované hudby. Vede hudební workshopy, připravil řadu rozhlasových pořadů a je autorem několika teoretických prací a knih. V současné době působí jako hudební a video producent ve Slovenské filharmonii a vyučuje na Filmové a televizní fakultě Vysoké školy múzických umění v Bratislavě. K inspiračním zdrojům jeho uměleckých myšlenek patří filozofie synkretismu a teoretický koncept recepčně-estetické hudby.

Miloš Štědroň je český hudební skladatel a muzikolog. Vystudoval hudební vědu a bohemistiku na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně a dále skladbu a hudební teorii na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Rychle si získal skladatelské renomé, nastoupil na katedru hudební vědy Filozofické fakulty UJEP, získal docenturu a později byl jmenován profesorem na tehdy již Masarykově univerzitě. Napsal hudbu k mnoha činohrám a filmům, spolupracoval s brněnským Divadlem Husa na provázku a dalšími předními českými a slovenskými divadly. Skládá orchestrální, komorní a sborová koncertní díla a hudbu pro lidové nástroje. Jeho koncertní díla, často inspirovaná folklórem a starou hudbou, prokazují Štědroňovu důvěrnou znalost postupů nové hudby, jazzu a populární hudby.

Pavel Zemek-Novák vystudoval skladbu na Janáčkově akademii múzických umění v Brně a absolvoval studijní pobyty u George Benjamina v Londýně a Gérarda Griseyho v Paříži. Hrál na hoboj v orchestru Janáčkovy divadla v Brně. Od roku 1989 vyučuje skladbu na brněnské konzervatoři. Již léta zkoumá možnosti monofonie, techniku unisona rozvinul do osobitého, klidného, kontemplativního osobního stylu. Jeho neokázalé, ale elegantní skladby jsou plné pohybu, energie a rytmické i metrické invence – teprve když nahledneme pod povrch, uvědomíme si, jak jsou technicky náročné.

Miroslav Tóth je slovenský skladatel, zvukový designér a saxofonista. Doktorát získal na Hudební a taneční fakultě Akademie múzických umění v Praze, předtím získal magisterský titul v oboru skladba na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. Specializuje se na současnou, improvizovanou, filmovou či elektroakustickou kompozici. Je autorem několika oper a videooper. Napsal také skladbu *Teorie absolutního smutku* pro soprán a orchestr, komorní houslový koncert *Greetings to Bold Times*, kabaretní suitu *BallOnAir*, desetidílné *Requiem za mafiána* pro á capella sbor a kontratenoristu, řadu elektroakustických děl, skladby pro menší skupiny a sólisty a hudbu k desítkám dokumentárních filmů. Založil improvizací orchestr Frutti di Mare a improvizací ansámbl Musica Falsa et Ficta.

Daniel Forró je skladatel mnoha žánrů, multiinstrumentalista, improvizátor, pedagog, novinář a polyglot. Vystudoval brněnskou konzervatoř, obor varhany, a Janáčkovu akademii múzických umění v Brně, obor skladba, který studoval u Aloise Piňose; v roce 1999 získal na téže instituci doktorát z teorie skladby. Ve své tvorbě využívá polystylovou syntézu historické hudby a world music s prvky jazzu, rocku a popu. Napsal několik tisíc koncertních a příležitostných skladeb, často s využitím elektronických nástrojů a mikrotónů. Od roku 1983 koncertuje jako Forrotronics s programy složenými z elektronické, počítačové, mikrotónální a improvizované hudby.

Ladislav „Mirvis“ Mirvald je nekonvenční mistr neobvyklých zvukových a obrazových řešení, zvukový designer a tvůrce speciálních nahrávacích technologií. Je konzultantem na katedře Hudební vědy Masarykovy univerzity v Brně, brněnské filharmonie, Fakulty Architektury VUT nebo Moravian Science Centre Brno, kde se mimo jiné zabývá i akustikou prostoru. Toto téma přenáší i do praktické roviny vytvářením technik zachycujících a reprodukcujících zvuky prostorů, konstrukcí a materiálů.

Ladislav Železný je milovníkem zvuku a naslouchání. Zabývá se různými formami akustických umění a působí v Českém rozhlasu jako dramaturg se zaměřením na nekonvenční hudbu a experimentální rozhlasovou tvorbu. Jako jedna z autorských osobností se podílel na vysílání radia Lemurie TAZ, které se pojí s počátky fungování experimentálního prostoru ROXY/NoD. Jeho projekty a kompozice spojené s rozhlasovou tvorbou získaly mnohá ocenění u nás i v Evropě. Spolupracuje s divadelní skupinou Boca Loca Lab. Jako ne-hráč na violoncello prosazuje techniku hry Left Hand Universe.

Lucie Vítková je český*á skladatel*ka, improvizátor*ka a performer*ka (akordeon, hichiriki, syntezátor, harmonika, hlas a tanec) žijící v New Yorku. Jeho*jí skladby se zaměřují na sonifikaci (kompozice založené na abstraktních modelech odvozených z fyzických objektů), zatímco v improvizací praxi Lucie pracuje s charakteristikami prostoru prostřednictvím interakce zvuku a pohybu. V poslední tvorbě se Lucie zajímá o sociálně-politické aspekty hudby ve vztahu ke každodennímu životu a o opětovné využití odpadových materiálů k vytvoření zvukových kostýmů a nástrojů. Více na www.vitkovalucie.com.

Petr Ferenc je český turntablista (hráč na gramofony), hudební publicista a překladatel. Založil hudební projekt Birds Build Nests Underground a spolu s Tomášem Procházkou působil v duu Radio Royal. Je zakladatelem webových stránek Wakushoppu, zaměřených na improvizací hudbu. Jako vedoucí Centra pro dokumentaci populární hudby a nových médií v Národním muzeu se zaměřuje na českou elektroakustickou hudbu 20. století, problematiku zvukových dokumentů a společenskou problematiku populární hudby.

Tomáš Vtípil bývá nejčastěji označován jako výrobce hluku, skladatel filmové a scénické hudby, performer; často spolupracuje s nejrozličnějšími hudebními uskupeními napříč hudebními žánry (DG 307, Urband, [che]). Ale jakkoli může tenhle výčet znít rozmanitě, v pojetí Tomáše Vtípila všechno představuje objevování vnitřní jednoty. Více na www.vtipil.cz.

Má vlast ve speciální úpravě kolektivu skladatelů vyšla v roce 2021 na CD. Přečtěte si recenzi Lukáše Pavlici na portálu Brno – město hudby:

LA LONTANANZA NOSTALGICA UTOPICA FUTURA

PONDĚLÍ

14/10/2024

19:00

Besední dům

Tereza Horáková

LA LONTANANZA NOSTALGICA UTOPICA FUTURA

ROMAN BERGER (1930–2020)

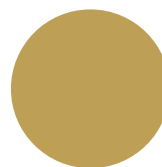
Konvergenzie I

LUIGI NONO (1924–1990)

La lontananza nostalgica utopica futura

Tereza Horáková housle

Sarah Jedličková elektronika

Mladá houslistka Tereza Horáková se interpretaci soudobé hudby se zájmem věnuje od dětství a v tomto směru již dosáhla výrazných úspěchů. Na svém recitálu představí dva monumenty houslové literatury: Konvergenzie I Romana Bergera pro sólové housle a La lontananza nostalgica utopica futura pro housle a osmistopý zvukový záznam Luigiho Nona. Pro oba autory byl společný důraz na etické vyznění hudebního díla i velkorysá koncepce skladby, i když jejich hudba zní odlišně. Konfrontace dvou velkých děl a tvůrců v jednom večeru nabízí mimořádný zážitek.

The young violinist Tereza Horáková has been a lively performer of contemporary music since childhood and has achieved notable success in the field. In her recital she will present two notable works for the violin: Roman Berger's Convergence I for the solo instrument and Luigi Nono's La lontananza nostalgica utopica futura for violin and eight magnetic tapes. Both composers emphasise the ethical message and the generous concept of their musical works, even if their sounds contrast. This comparison of two great works and composers in a single evening offers an extraordinary experience.

© Milan David

Slovenský hudební skladatel polského původu **Roman Berger** (1930–2020) byl poměrně výjimečným tvůrčím zjevem nejen v rámci slovenské, resp. česko-slovenské hudby, ale i v mnohem širším evropském či světovém kontextu.

Původně byl školený jako klavírista, kompozicí se začal zabývat až ve svých třiceti letech, ale už jeho absolventská skladba na bratislavské VŠMU, orchestrální

Transformácie (1967), překvapila neobyčejnou vyzrálostí hudebního myšlení a byla zařazena na program festivalu Varšavská Jeseň pro rok 1968. Protože však mezi vojsky, která 21. srpna 1968 obsadila Československo, byla i polská armáda, Berger uvedení své skladby na festivalu, který pro něj mohl být branou do světa, zakázal. Kolikrát se ještě bude podobná situace v jeho životě opakovat! Tento skladatel vždy stavěl morální postoje nad vlastní kariéru. Navíc za všech okolností připomínal, že hudba je nejen záležitostí talentu, ale také etiky! Přízpusobením se podmínkám tzv. „normalizace“ rázně odmítl. To mu vyneslo vyloučení ze Svazu slovenských skladatelů (jehož byl v letech 1967–68 tajemníkem) a na následujících devět let zůstal

bez zaměstnání. V takto vynuceném vnitřním exilu a bez vyhlídek na jakékoliv veřejné provedení vznikl cyklus tří rozměrných skladeb pro sólové smyčcové nástroje *Konvergenzie* (I. pro housle, II. pro violu, III. pro violoncello).

Konvergenzie I jsou vlastně jedinou Bergerovou skladbou, kterou sám označuje jako „experimentální“. Ačkoliv experiment pociťuje bytostně jako svůj život a v raném stadiu každé kompozice vždy z nějakého vychází, *Konvergenzie I* se odlišují od ostatních skladeb tím, že zde nebyla základem vize cíle, nýbrž zvědavost na výsledek procesu, vyplývajícího z určitého zadání: „Jak dospět od náhodně distribuovaných tónů k HUDBĚ?“ Z výchozí řady 36 náhodných tónů postupnou „destilací“ vznikl výrazný dramatický motiv, který je pak konfrontován s různým tónovým okolím. Na principu tvarové podobnosti se skladateli podařilo udržet kontinuitu, i když tónový materiál se v průběhu skladby výrazně proměňuje. V závěru se zase zpětně rozvíjí původní náhodná řada, což završuje princip sbíhání (konvergenze).

I když se Roman Berger stal po 17. listopadu 1989 vysoce respektovanou osobností slovenské hudby, velmi brzy se stáhl z veřejných funkcí, neboť uviděl nebezpečné směřování slovenského politického vývoje. V mnoha publikovaných článcích to komentoval a upozorňoval na úskalí zjednodušeného mechanistického myšlení, krátkozrakost bezuzdné komercializace kultury, na nezodpovědné chování politiků a neustále varoval před dalekosáhlými důsledky všeobecné bezohlednosti. Jeho varování zůstala širší veřejnost oslyšena, čas však potvrdil jejich oprávněnost. Roman Berger zemřel během hospitalizace na následky požáru, způsobeného pacientem, který s ním byl na pokoji a tam si svévolně zapálil cigaretu.

Italského skladatele **Luigiho Nona** (1924–1990) spojují s Romanem Bergerem společné názory na funkci hudby ve společnosti. I pro něj není hudba pouhým „plezírem“, ale má apelovat na lidské vědomí (a svědomí!). Naprostá většina jeho skladeb vznikla jako reakce na události týkající se sociální nespravedlnosti, nesvobody či válečného utrpení.

Spolu s Pierrem Boulezem a Karlheinzem Stockhausenem patřil k předním reprezentantům evropské hudební avantgardy 50. let, kdy na sebe upozornil radikální zvukovostí a silným dramatickým výrazem své hudby, jež se snažila burcovat spořádané koncertní obecnstvo.¹ Roztržka s politicky umírněnějšími kolegy² byla nevyhnutelná a přišla brzy. Nono se tak dostal do zvláštní pozice autora, o kterém se sice vědělo a který každou novou premiérou překvapoval, ale jehož hudba se v běžném hudebním provozu objevovala jen zřídka.³ Určitou oporu našel v Elektronickém studiu Italského rozhlasu v Miláně (Studio di Fonologia RAI), kde měl příležitost poznávat transformaci zvuku technickými záznamovými prostředky a kde mohl realizovat několik skladeb.⁴ Ostatně elektroakustická složka se stala i v pozdějších letech významnou součástí i jeho orchestrální i komorní hudby. Uměleckou oporou mu byli také jeho přátelé: dirigenti Hermann Scherchen a Claudio Abbado či klavírista Maurizio Pollini, kteří prováděli jeho skladby.

Hudba Luigiho Nona vždy vynikala silnou emocionalitou, ostrými kontrasty v rozpětí od zvukové agresivity až po jemnou lyriku. Velkým překvapením proto bylo uvedení jeho smyčcového kvartetu *Fragmente – Stille. An Diotima* na beethovenovském festivalu v Bonnu 1980, přinášející ztišení a zvnitřnění výrazu, zvukovou extrémně jemných dynamických nuancí, ponoření do ticha. Kvartetem se tak otevírá Nonovo pozdní dílo, které ukazuje novou tvůrčí sílu. Ve Freiburgu, kam byl v roce 1981 pozván jako ředitel nově založeného Experimentálního studia, se obklopil vynikajícími interprety (např. flétnista Roberto Fabbriciani, tubista Giancarlo Schiaffini a hlavně vynikající komorní sbor, který vedl André Richard). Společně zkoumali možnosti transformace zvuku elektroakustickými prostředky. Nono také v průběhu let opustil striktní kontrolu kompozičního materiálu, jakou se vyznačovaly jeho první skladby, a více se otevřel spolupráci s konkrétními interprety.

Na zdi jednoho kláštera v Toledu našel vyrytý nápis „Poutniče, není cest, je jen putování“,⁵ jenž se stal inspirací pro řadu skla-

deb s námětem putování. K nim patří i velké dílo pro sólové housle a osmistopý magnetofonový pás *La lontananza nostalgica utopica futura. Madrigale per più camminantes con Gidon Kremer* (Nostalgie vzdálené utopické budoucnosti. Madrigaly pro putování s Gidonem Kremerem, 1988/89). Houslista Gidon Kremer se zde stal spoluvůdcem zvukové stopy. Nono jej nechal ve studiu improvizovat na daný tónový materiál, který pak podrobil zvukovým operacím, jaké tehdejší studiové prostředky nabízely. Každá z osmi zvukových stop má svůj vlastní charakter a obsahuje zvuky jiného druhu, včetně nahraných přestávek na chodbě studia, kde jsou slyšet útržky rozhovorů a ruchy zvenčí. Zatímco houslista putuje mezi notovými pulty rozestavenými v prostoru a hraje tóny ozvláštňené mikrointervalovými výkyvy a dynamickými proměnami, zvukový režisér (což byl původně Nono sám) živě remixuje nahraný materiál doprovodu, který tak při každém provedení dostává novou podobu. Gidon Kremer je zde jakýmsi „průvodcem“ jejich putování.

Tuto do určité míry scénickou skladbu (protože putování houslisty zde má nejen zvukový, ale i symbolický význam) je snad možno brát jako hudební metaforu lidské cesty od jednoho úkolu k druhému, zatímco člověku do ní vstupují nepředvídatelné vnější vlivy, které výsledkům jeho snažení dávají různý rámeček. Důležité je zde také ticho, pauly ve hře i přechody mezi jednotlivými notovými pulty, z nichž některé jsou prázdné (snad jako připomínka dalších možností, k nimž jsme se nedostali?).

Jaroslav Štátník

The image shows a page of handwritten musical notation for a violin piece. At the top, it reads 'N. 1 = LE 4410 I' and 'TEMPO BASE ← 30 → 40 : COE' ARCHE NEMO 30 - JENFRE VARIABILE - DOVE 72 = 72'. The notation includes various performance directions such as 'CRINI', 'LENO', 'TASTO', 'PUNTE', 'ACCELERANDO', and 'DOLCISSIMO'. There are also dynamic markings like 'p' and 'pp'. The score is written on a single staff with a treble clef and includes some numerical annotations like '(6)' and '(7)'. At the bottom left, it says '60 Star-Arrangeur-Papier, Nr. A 20'. At the bottom right, there is a boxed number '72'.

La lontananza nostalgica utopica futura
(převzato z Archivio storico ricordi).

1. Kantáta *Il canto sospeso* pro sóla, sbor a orchestr (1955–56) přináší zhudebnění dopisů odsouzcenců na smrt ve vězeních 2. světové války (dramatický účinek je zesílen tím, že se všechny texty nejprve přečtou do ticha a teprve potom následuje jejich hudební zpracování); opera *Intolleranza 1960* zase upozorňuje na problémy migrantů a nelidské podmínky horníků v dolech. (Při premiéře v Milánské Scale došlo ke skandálu, když se neofašistické bojůvky snažily představení zabránit.)
2. Boulez byl synem továrníka, Stockhausen se přičlenil do milionářské rodiny...
3. Nono byl profesí právník, pracoval pro Komunistickou stranu Itálie, do níž vstoupil brzy po válce, když byl předtím zapojen v protifašistickém odboji. KSI ovšem nespádala pod kontrolu Moskvy a Nono také ostře odsoudil okupaci Československa v roce 1968.
4. Např. *La Fabricca illuminata* pro zpěv a magnetofonový pás (1964) zpracovává zvuk strojů v továrnách; *Die Vermittlung* (1965) – elektroakustická hudba ke hře Peter Weisse *Přelíčení* (divadelní zpracování Norimberského procesu s nacistickými válečnými zločinci); *Ricorda così ti hanno fatto di Auschwitz* (Pamatuj, co ti udělali v Osvětimi, 1966) atd.
5. Nono pokládal tato slova za poselství z hlubin věků. Ve skutečnosti je to verš z básně Antonia Machada (1875–1939), kterou sám kdysi zhudebnil.

Tereza Horáková začala hrát na housle v Základní umělecké škole v Hostivaři u MgA. Ondřeje Štochla. Od roku 2015 studovala na Pražské konzervatoři ve třídě prof. Pavla Kudeláska. Pravidelně navštěvuje mezinárodní interpretační kurzy, např. *Allegro Vivo* v rakouském Hornu ve třídě houslistky Sophie Jaffé, Ševčíkova akademie s Josefem Špačkem, i masterclassy, např. s houslistkou Cynthií

Freivogel. Vystupovala jako sólistka s Komorním orchestrem Berg, dále se souborem Opera diversa a sólově vystoupila také na koncertech uměleckého sdružení Konvergence a na festivalu soudobé duchovní hudby Forfest. Je členkou tria Helix, které se zaměřuje především na interpretaci soudobých děl. V roce 2021 provedla v rámci absolventského koncertu *1. Houslový koncert* Karola Szymanowského s Karlovarským symfonickým orchestrem pod taktovkou Miriam Němcové. Rovněž se věnuje interpretaci staré hudby, zejména německého baroka. Působila jako koncertní mistr Barokního orchestru Pražské konzervatoře. Pravidelně vystupuje s některými českými barokními soubory, jako je Concerto Aventino, Collegium Marianum nebo Czech Ensemble Baroque. V současné době studuje na Hochschule für Musik Carl Maria von Weber ve třídě prof. Natalie Prishpenko.

Více na www.terezahorakova.cz.

Sarah Jedličková absolvovala Pražskou konzervatoř a hudební režii na HAMU v Praze, kde pokračuje v doktorském studiu. V rámci stáže na Sibeliově Akademii v Helsinkách se věnovala elektroakustické kompozici a hře na violoncello. Několikrát vystoupila na koncertech Nadace Bohuslava Martinů a odehrála řadu sólových recitálů v ČR, Makedonii, Kanadě a Finsku. Jako hudební režisér

spolupracuje s řadou sólistů jako Vladimír Milošević, Gert Hecher, ansámblů (Kukal Quartet, Corvus quartet) a orchestrů (Barokní orchestr Pražské konzervatoře, Český národní symfonický orchestr). Jako interpret-performer se zapojila do multižánrového projektu *UMPRUM.wav*. V oboru sound design spolupracovala na projektech *Picturam* (taneční představení od Evy Rezové), *Schena Maaro* (sound design and performance na módních přehlídkách „We are Next“ a „Diplomaselection“) nebo tanečním představení *Poutníci* od choreografky Anny Benhákové.

NO IDEAS BUT IN THINGS

ÚTERÝ

15/10/2024

19:00

Kino Art

NO IDEAS BUT IN THINGS

ALVIN LUCIER (1931–2021)

I Am Sitting in a Room

Sdružení ooo:

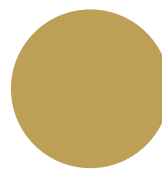
Eva Vozárová hlas

Fero Király elektronika

HAUKE HARDER (1963) a **VIOLA RUSCHE** (1960)

No Ideas But in Things – The Composer

Alvin Lucier česká premiéra dokumentárního filmu

*Nevšední večer nabídne českou premiéru zajímavého portrétu amerického umělce Alvina Luciera ve formě projekce uměleckého filmového dokumentu Haukeho Hardera a Violy Rusche **No Ideas But in Things – The Composer Alvin Lucier**. Dokument je inspirován mottem „Neptejte se, co si myslím, ptejte se, co jsem vytvořil.“ a sleduje dílo slavného*

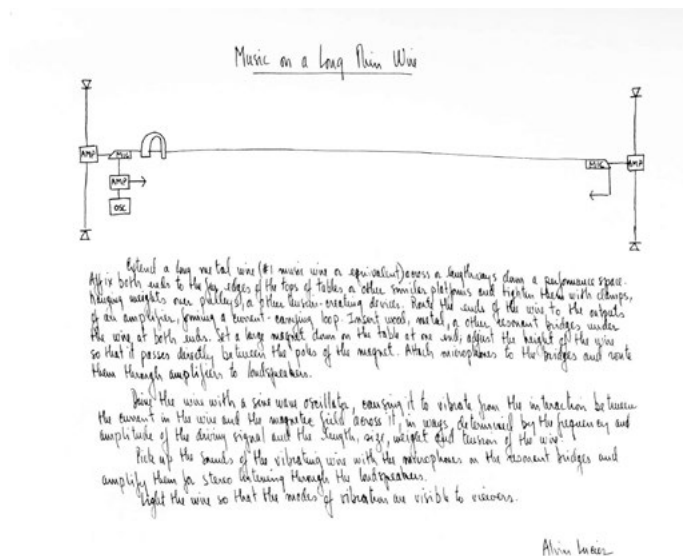
*skladatele od raných živých elektronických vystoupení až po premiéru ansámblové skladby **Panorama 2** v roce 2011. V rámci večera bude také v Brně vůbec poprvé uvedena živě jeho slavná zvuková kompozice **I Am Sitting in a Room** v podání Fera Királye a Evy Vozárové.*

*This unusual evening will offer the first Czech presentation of an interesting portrait of the American artist Alvin Lucier, in the form of the screening of an artistic film documentary by Hauke Harder and Viola Rusche, **No Ideas But in Things – The Composer Alvin Lucier**. Inspired by his motto “Don’t ask me what I mean, ask me what I’ve made”, the documentary observes the famous composer’s works from early live electronic performances to the premiere of his ensemble piece **Panorama 2** in 2011. As part of the evening, the Brno audience will experience for the first time the live performance of his celebrated sound art piece **I Am Sitting in a Room** presented by Fero Király and Eva Vozárová.*

Americký skladatel **Alvin Lucier** (1931–2021) patří k autorům, kteří ve dvacátém století významně posunuli hranice hudby a otevřeli nové horizonty vnímání. Při setkání s hudbou náhle zjišťujeme, jak hluboce jsou naše představy o hudbě formovány německo-rakouskou měšťanskou estetikou 19. století a stále se k ní upínají. Lucierovy skladby a zvukové instalace přicházejí ze zcela jiného světa a přinášejí hudbu nepřipomínající nic z hudební historie, ale zato nám přibližují současnost, v níž žijeme. Upozorňují nás na bezprostřední zážitek slyšeného zvuku, na jeho neopakovatelnost. Na rozdíl od skladatelů, kteří z jednoho motivu budují velkolepé kompozice, Lucier vychází z poměrně komplexních představ a postupuje cestou odebírání – zbavuje se veškeré vnějškovosti, dramatičnosti a ideologie a dostává se až na dřeň HUDBY, k nějakému akustickému jevu, který je zdánlivě zcela přímočarý, ve skutečnosti však přináší komplexní a prakticky nepředvídatelný zvukový výsledek. Nezdířka to bývají zvukové instalace, kdy docela stručný popis výchozích podmínek stačí, aby se spustil samovolný proces, jehož výsledkem je HUDBA.

Například v *Music on a Long Thin Wire* (1977) je dlouhý ocelový drát natažen v prostoru a upevněn na obou koncích, do něj je zaveden elektrický proud. Na obou koncích jsou mikrofony s repro-

duktory. Na jednom konci drát prochází velkým magnetem. Drát se rozvibruje sinusovým oscilátorem a vznikne tak interakce mezi drátem a magnetickým polem, jímž prochází, a výsledkem je určitý akustický efekt. Ten může být částečně ovlivňován kontrolou napětí, hlasitosti či frekvence. Do hry však vstupují další faktory jako délka a váha drátu, ale i různé vnější podmínky, takže zvukový výsledek je do značné míry nepředvídatelný.

Music on a Long Thin Wire © Alvin Lucier

Lucierovy skladby působí jako nějaké zvláštní kouzlo. Například v *Music for Solo Performer* (1965) má interpret na hlavě připojen snímač mozkových vln. Tzv. „alfa vlny“, které vznikají v klidu při meditaci nebo před usnutím, nejsou ani po zesílení lidským uchem slyšitelné, ale kolem rozmístěné bicí nástroje jako tympány, velké bubny a gongy je však zachytí a těmito impulsy se rozezní. Působí to jako nějaký zázrak – nástroje jakoby obživnou a hrají samy od sebe. Úloha interpreta je paradoxně v tom, že se musí vzdát veškeré snahy něco ukázat, nějak se předvést, a naopak hlubokým zklidněním dosáhnout naprosté nečinnosti, aby tento proces fungoval. V podtextu tohoto díla (ačkoliv skladatel sám o tom nikde nemluví) můžeme vidět starou taoistickou praxi *wu wei* (ne-konání), podle níž moudrý vladař nezasahuje do běhu světa a tím umožňuje jeho přirozené plynutí.

Každý hudební skladatel je citlivý na něco jiného. U Alvina Luciera je to citlivost k akustice prostorů. A mohou to být prostory velké i zcela malé – ve skladbě *Nothing is Real* (1990) hraje kapesní kazetový magnetofon v čajové konvici!

Ve skladbě *I Am Sitting in a Room* (1970) interpret předčítá tento text:

„Sedím ve stejné místnosti, v níž se nyní nacházíte vy. Nahrávám zvuk své řeči a budu jej přehrávat do této místnosti znovu a znovu, dokud rezonance prostoru nezesílí natolik, že můj hlas v ní zcela zmizí. Co budete potom slyšet, bude přirozená rezonance této místnosti artikulovaná mou řečí. Nejde mi o demonstraci určitého fyzikálního jevu, ale spíše o vyhlazení všech nepravidlostí, které moje řeč může mít.“

Při opakovaném přehrávání a novém přehrávání postupně mizí srozumitelnost textu a řeč se vlivem akustiky prostoru melodizuje. Řeč se postupně stává hudbou, až se v ní zcela rozplyne.

Tato skladba měla pro Luciera vyložené osobní terapeutický význam. Trpěl totiž specifickou řečovou vadou – koktavostí. A pokud srovnám nahrávky jeho starších rozhovorů s tím, když jsme se později v Ostravě (2003) setkali, jeho silná řečová vada mu za ta léta téměř vymizela.

Expozice nové hudby se může pyšnit tím, že při ní Alvin Lucier v roce 2006 oslavil své 75. narozeniny koncertem v Divadle RADOST, kde sám předvedl skladbu *Opera with Objects* (1997), spolu s Haukem Harderem provedl *Music for Pure Waves, Bass Drums and Acoustic Pendulums* (1980) a violoncellista Charles Curtis zahrál *Music for Cello and One or More Amplified Vases* (1992).

Jsou skladatelé, kteří touží, aby jejich hudba byla opojná jako víno. Někteří chtějí, aby byla pro posluchače drogou. Jiní si přejí, aby byla lidem denním chlebem. Další ji připravují jako vybranou pochoutku. Každý chce být něčím výjimečný – nadchnout, okouzlit, získat uznání. Starořecký mýtus o Orfeovi říká, že svým zpěvem dokázal pohnout i kameny a přemohl i vládce Podsvětí. Orfeova moc, s jakou ovládal své posluchače, je dodnes pro hudebníky traumatizující – jako nedostižný cíl je předmětem závidění, je hnacím motorem hudebního pokroku, neboť každá hudba se časem oposlouchá a ztratí svou moc. Je tedy třeba přicházet s novými a silnějšími požitky, úžasnějšími kompozicemi, zajímavějšími barvami, s rafinovanějšími chutěmi...

Německý skladatel Hauke Harder říká: „Moje hudba je jako sklenice čisté vody.“

Hauke Harder je hudební skladatel radikálně minimalistického směru. Ve své tvorbě se zaměřuje na akustickou realitu, převážně na čisté intervaly přírodního ladění. Než se začal věnovat hudbě, vystudoval fyziku na Univerzitě v Kielu, kde později učil a působil v oboru molekulární fyziky. Na Expozici nové hudby se představil v roce 2004 zvukovou instalací nazvanou 7:6 v Domě pánů z Kunštátu. Kromě vlastního komponování také dlouhodobě spolupracoval s Alvinem Lucierem jako technický asistent při realizaci jeho zvukových instalací. Osvědčil se natolik, že mu Lucier dal svolení prezentovat jeho tvorbu i samostatně. O hudbě Alvina Luciera natočil (ve spolupráci s Violou Rusche) dlouhometrážní dokument *No Ideas But in Things*, který filmovými prostředky přibližuje Lucierovo hudební myšlení a patří mezi nejlepší filmová zpracování hudební tematiky vůbec.

Viola Rusche je výtvarná umělkyně, scénografka, ilustrátorka a filmářka. Studovala hudbu a výtvarné umění v Mnichově a Düsseldorfu. Po smrti svého otce, básníka Christiana Saalberga (1926–2006) vytvořila jeho filmový portrét *Amor Vati* (2008). Spolupracuje také s psychologickým institutem Focusing v Kolíně nad Rýnem. S Haukem Harderem spolupracovala na dokumentárních filmech o současných skladatelích. Kromě zmíněného Alvina Luciera (2012) to byli Ernstalbrecht Stiebler (*Zeile für Zeile*, 2014), Jō Kondo (*A Shape of Time*, 2016) a Boudewijn Buckinx (*To B or To B Flat*, 2019).

Jaroslav Štastný

Sdružení **ooo** vzniklo na jaře 2020 z potřeby vytvořit dedikovaný prostor pro zkoumání světa skrze sound art, současnou hudbu a intermediaální umění. Zakládajícími členy jsou Fero Király a Eva Vozárová. Jejich autorský a kurátorský přístup vychází z naděje, kterou mají pro všechny živé bytosti na této planetě, i když žijeme v době šestého největšího vymírání druhů v historii. Jejich úsilí se soustřeďuje na projekty, které se ponořují do komplexních vztahů mezi lidskými a nelidskými bytostmi a zahrnují oblasti akustické ekologie, deep listening, environmentálních a sociálních témat a disciplíny jako antropologie, filozofie, matematika a další oblasti poznání.

Fero Király vystudoval hru na klavír. Zaměřuje se na interdisciplinární projekty, zajímá se o digitální technologie a jejich průniky s hudbou. Jeho projekty mají přesah do performance, soundartu, instalací a interpretace současné hudby. Věnuje se i hudebně-vzdělávacím projektům. Je spoluzakladatel a umělecký vedoucí sdružení Cluster ensemble, se kterým realizoval například projekty pro české Národní divadlo (2018, 2019) anebo album *Cluster ensemble plays Philip Glass* vydané vydavatelstvem Philipa Glasse Orange Mountain Music (2016).

Eva Vozárová je dramaturgyně, performerka, výzkumnice a kulturní manažerka. Věnuje se kurátorské a autorské činnosti v oblasti soundartu a intermédií.

Spolupracovala a spolupracuje s umělci z oblasti současné hudby a vizuálního umění jako např. Fredrik Rasten, Hans P. Kjørstad, Fero Király, Tomáš Prištiak, Hauke Harder, Eva Šušková a další. Aktuálně pracuje na výzkumu

zvukových environmentů v městském prostředí. Vystudovala žurnalistiku.

STŘEDA
16/10/2024
19:00
Besední dům

CESTY

Výstava nástrojů Dana Dlouhé v Domě umění

CESTY

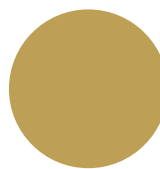
DAN DLOUHÝ

Cesty světová premiéra

Dan Dlouhý (Dama Dama) hudba, video,
scénář, režie, scénografie, interpretace
Jiří Pejcha technická spolupráce

Projekt vznikl na objednávku festivalu Expozice nové hudby při příležitosti Roku české hudby 2024.

||ROK<<
<<ČESKÉ>>
||HUDBY||
||2024||

Světová premiéra neobvyklého multimediálního sólového projektu skladatele, hráče na bicí nástroje a tvůrce experimentálních hudebních nástrojů Dana Dlouhého (s přezdívkou Dama Dama, vedoucího Středoevropského souboru bicích nástrojů DAMA DAMA). Setkáme se s řadou oblastí jeho tvorby – celé vystoupení se pohybuje na po-

mezí hudebně-vizuální instalace a bizarního divadelního představení s hudbou pro akustické i elektroakustické hudební nástroje živě i ze záznamu, s využitím znějícího objektu, textů, obrázků, hlasů a videosložky (občas spoluvytvořených pomocí umělé inteligence) – vše sjednoceno autorovou sólovou hudební i pohybovou performancí.

Tématem je metafora průzkumných cest v rámci styčných ploch mezi různými hudebními a myšlenkovými světy – „živým“ a technickým, expresivním a bezemočným, pohyblivým a statickým, profánním a sakrálním, seriózním a hravým, originálem a kopií...

The world première of an unusual solo multimedia project by the composer, percussionist and creator of experimental musical instruments Dan Dlouhý (aka Dama Dama, the leader of the DAMA DAMA Central European Percussion Ensemble) presents the many aspects of his oeuvre. Located on the boundary between musical-visual installation and bizarre theatre performance, with excerpts from Dlouhý's works for acoustic and electro-acoustic musical instruments live and recorded, the composer's solo music and movement performance brings together the sounding object, text, pictures, voice and video, sometimes co-created by artificial intelligence.

The idea is to investigate the contact surfaces between various musical and thought worlds: the "live" and the mechanical, the expressive and the emotionless, the moving and the static, the original and the copy.

Dan Dlouhý (umělecký pseudonym Dama Dama) je skladatel, sólový hráč na bicí nástroje, tvůrce hudebních nástrojů. Absolvoval VUT Brno – obor Tepelná a jaderná zařízení, JAMU v Brně – obory Bicí nástroje, Kompozice a Teorie kompozice; habilitace mu byla udělena na základě publikace s tématem *Počítačem podporovaná algoritmická kompozice*.

Od roku 2008 působí jako interní pedagog JAMU v oborech Kompozice, Multimediální tvorba a Bicí nástroje, od roku 2011 je vedoucím Katedry kompozice, dirigování a operní režie, od roku 2022 vede Katedru kompozice a multimediální tvorby.

Je zakládajícím členem, uměleckým vedoucím a dramaturgem Středoevropského souboru bicích nástrojů DAMA DAMA a dua Konvergence a zakládajícím členem Art Inkognita (1985–90).

Je autorem více než 150 komorních, orchestrálních a elektroakustických skladeb (často pro jím speciálně vytvořené nástroje bicí, strunné a dechové nebo speciální elektroakustické). Jeho široká sbírka více než tisíce hudebních nástrojů tvoří základ instrumentáře souboru DAMA DAMA; spoluzaložil firmu na výrobu bicích nástrojů DAMA PERCUSSION.

Ve svých souborech spojuje soudobou vážnou hudbu s multimediální prezentací; absolvoval několik tisíc koncertních vystoupení (často jako vyslanec Ministerstva kultury České republiky v zahraničí – namátkou Expo 2000, Dny české kultury v Paříži, Maastrichtu, Berlíně, Vídni apod.), natáčel jako sólista, člen nejrůznějších komorních souborů a symfonických orchestrů pro české i zahraniční televizní a rozhlasové společnosti, vydal 12 profilových CD se soubory DAMA DAMA a Konvergence a spolupracoval při natočení dalších 10 CD. Také se podílel jako interpret nebo skladatel při tvorbě mnoha scénických hudeb pro divadlo a televizi a hudebně i herecky (v malých úlozích) také na přípravě českého filmu *Amerika*, natočeného podle novely Franze Kafky.

Dvakrát obdržel ocenění Českého hudebního fondu, se souborem DAMA DAMA zvítězil v Evropské soutěži bicích orchestrů vysokých škol a získal cenu České hudební rady, je vítězem národní kompoziční soutěže Generace 1995 a soutěže elektroakustické hudby MUSICA NOVA 2000.

Je také autorem publikací *Přehled, systemizace a zhodnocení témbrálních inovací* a *Počítačem podporovaná algoritmická kompozice*. Více na www.damadama.cz.

Dan Dlouhý © Matouš Jan Novotný

ČTVRTEK

17/10/2024

20:00

Vodojemy
Žlutý kopec

COMMUNICATING VESSELS

COMMUNICATING VESSELS

RADIM HANOUSEK (1971)

MICHAL WRÓBLEWSKI (1988)

FRANTIŠEK CHALOUPKA (1981)

IAN MIKYSKA (1994)

KRISTÝNA ŠVIHÁLKOVÁ (1997)

Communicating Vessels světová premiéra

Radim Hanousek saxofon, basklarinet

Michal Wróblewski saxofon

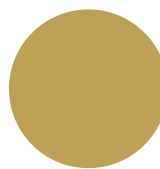
František Chaloupka elektrická kytara

Ian Mikyska mikrotonální elektrická kytara

Kristýna Švihálková bicí nástroje

Dílo vzniklo na objednávku festivalu *Expozice nové hudby* při příležitosti Roku české hudby 2024.

||ROK<<
<<ČESKÉ>>
||HUDBY||
“2024”

*Communicating Vessels (Spojené nádoby) je společné dílo pěti skladatelů a zároveň interpretů, které vzniklo na objednávku festivalu *Expozice nové hudby*. Hodinový akustický zážitek je koncipován pro jedinečnou lokalitu brněnských Vodohodů, které budou návštěvníci moci prozkoumat akusticky i prostorově. Spojené nádoby tematizují*

a „oslavují“ uchovávání látek různých fyzikálních skupenství, které se staly samozřejmostí našeho každodenního života až do míry, že je téměř nevnímáme. Sklenice, hrnek na kávu, dóza či kbelík na vodu prochází sice evolucí velmi pomalým tempem, ale tvoří nepostradatelné objekty našeho života. Za nádobu se také označuje člověk vnímající a myslící, jehož mysl může být naplněna různým obsahem. Stejně jako v případě hydrostatického tlaku, ani u člověka nezáleží na množství kapaliny, ale na „hloubce nádoby“...

Communicating Vessels is a collective work by five composer-performers commissioned by the festival Exposition of New Music. Lasting for an hour, this acoustic experience was conceived specifically for the unique site of Brno's water cisterns, which visitors will be able to explore both acoustically and spatially. Communicating Vessels celebrates the preservation of matter in various states that have become so ubiquitous in our daily lives we hardly perceive them anymore. The drinking glass, coffee cup, jar and water bucket evolved extremely slowly yet have become indispensable objects to us. We can describe a perceiving and thinking person as a vessel – their mind can accommodate a variety of contents. As with hydrostatic pressure, with a person what matters is not the amount of liquid but “the depth of the vessel”...

Za „spojení nádob“ by se také dalo považovat spojení pěti hudebníků-skladatelů v tomto projektu. Každý z nich se zabývá specifickou oblastí současné komponované, improvizované či v tomto smyslu „syntetické“ hudby. V mnohém by se za spojené nádoby dal považovat také průsečík, který je všem společný – zájem o klasickou hudbu i avantgardní hudbu 20. století a současnosti.

© Iva Vlesiva

Radim Hanousek se zaměřuje na různé podoby improvizace, intermediální a projekty na pomezí jazzu a soudobé vážné hudby, a to jako interpret (saxofonista a basklarinetista) i jako skladatel a pedagog. Jako improvizátor spolupracuje s mnoha umělci z celé Evropy, spoluorganizuje mezinárodní setkávání improvizátorů FreeForms. Je autorem hudby pro řadu ansámbků (Faun Ensemble, Dust in the Gro-

ove, Mikrooper, Lichtzwang, Contriology, Radost Ensemble, NOCZ, Corazon Quartet), scénické hudby (bazmek entertainment, Mikro-teatro, Feste, Orbita). Vede vlastní projekt Dust in the Groove, je stálým členem ansámbků NOCZ, PMP Orchestra, Cotatcha Orchestra a pravidelně vystupuje s Vienna Improvisers Orchestra a Divergent Connections Orchestra. Organizuje workshopy pro děti a klienty s mentálním a psychickým postižením Malujeme hudbu na téma improvizace a grafické partitury. Je dramaturgem festivalů FAUN, Ponařafest a Festival ošklivé hudby. Více na www.radimhanousek.cz.

Skladatel **František Chaloupka**

spolupracuje s předními hudebníky a dirigenty ze světa současné „vážné“ a klasické hudby v Evropě i Americe. Jeho skladby byly premiérovány např. soubory Ensemble Modern, Klangforum Wien, New Century Players Los Angeles, Aleph Gitarrenquartett, IEMA International Ensemble Modern Academy, Janáčkova filharmonie, ONO Orchestra, Ostravská banda nebo Trio Accanto. Jeho kompozice uvedly festivaly jako Musica Viva Munich, Musikprotokoll Graz, Wien Modern, Ostrava Days, Pražské jaro, Gaudeamus Muziekweek Utrecht a další. Na jaře 2023 se v newyorské Bohemian National Hall v podání ansámbku Ostravská banda s dirigentem Jiřím Rožněm konala premiéra jeho skladby *The Witch Waltzers 1-3*. V červnu 2024 uvedl festival NODO premiéru jeho celovečerní opery *Zaprodanec pro sóla, sbor a orchestr*, inspirované dílem J. A. Komenského. Jeho kompozice *Allegory of the Cave II* byla zařazena mezi 9 nejvýraznějších děl doporučených pro světové vysílání na přehlídce International Music Council (IMC) ve Vilniusu. Více na www.frantisekchaloupka.com.

© Petr Kačírek

Ian Mikyska je skladatel usazený v Praze, který často pracuje se zvukem mimo úzce vymezený prostor hudby – tvoří instalace, videa, texty, performance a jiné formy. Studoval kompozici na londýnské Guildhall School of Music & Drama a absolvoval stáže na Universität der Künste v Berlíně a na Centru audiovizuálních studií FAMU. Dále studoval režii alternativního a loutkového divadla na pražské DAMU. Jeho hudba často zkoumá témata pomíjivosti, kontemplace, křehkosti, vztahy mezi posloucháním a jinými smysly a všednodennost a její zvuky. Mezi ansámby, které objednaly a hrály jeho hudbu, jsou například Klangforum Wien, asamisimasa, Orchester Berg, Janáčkova filharmonie Ostrava a Ostrava New Orchestra. Ian je také spoluzakladatel ansámbků Prague Quiet Music Collective a Stratoc-luster a působí jako zástupce šéfredaktora *Czech Music Quarterly* a překladatel z češtiny do angličtiny. Více na www.ianmikyska.com.

© Karel Šuster

© Vojtěch Kába

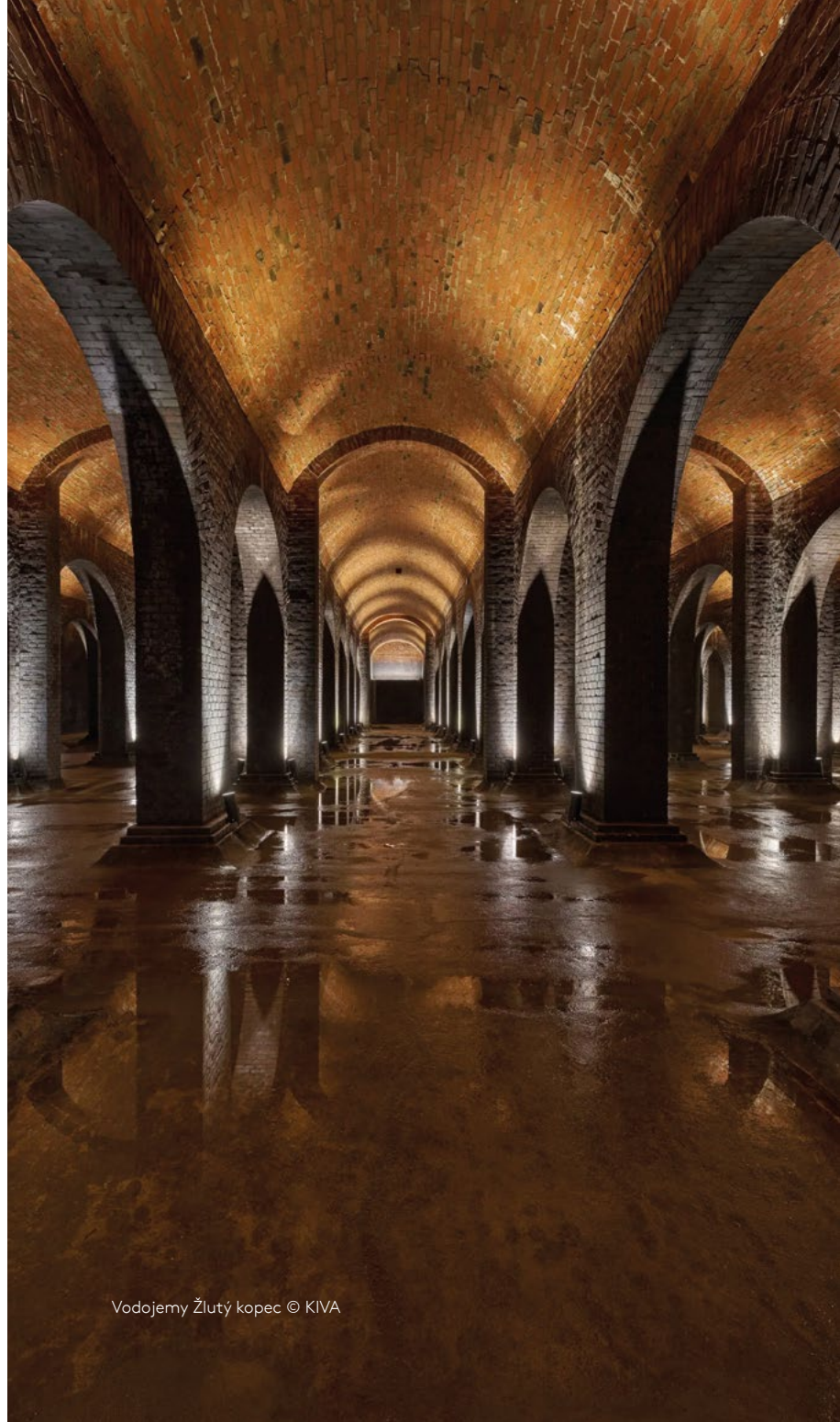
Kristýna Švihálková je bubeničce, performerka, improvizátorka a skladatelka. Vystudovala magisterský obor Hra na bicí nástroje na brněnské JAMU, kde pokračuje v doktorském programu. Během studií získala roční stipendium na California Institute of the Arts a HSLU Hochschule Luzern-Musik. Její hudební praxe je zaměřena na soudobou hudbu a instrumentální divadlo (spojení hry na nástroj

se zpěvem, recitací, pohybem, choreografií, světelným designem a videoprojekcí). Je členkou souboru Hausopera, specializujícího se na site-specific operu. Spolupracovala s orchestry a ansámby jako Filharmonie Brno, kapela Něco si přež, Percussion Ensemble JAMU, Brno Contemporary Orchestra, Ensemble Opera Diversa, National Theatre Brno nebo EnsembleSpectrum. Mimo interpretaci pracuje jako lektorka hudebních workshopů pro děti ve vzdělávacím centru Filharmonie Brno. Provedla řadu českých premiér skladeb zahraničních autorů. Více na www.kristynasvihalkova.art.

© Anna Baštýřová

Michal Wróblewski je skladatel, improvizátor a experimentální hudebník, který vystudoval skladbu, improvizovanou hudbu a jazzovou interpretaci v Oslu a Brně na Katedře kompozice a multimediální tvorby JAMU, kde loni v září obhájil disertační práci na téma improvizčních principů a vnímání času v rámci procesu improvizace. Působí v souborech E Converso, JWQ, Karm a Toša, pro které také skládá, kromě toho jako improvizátor spolupracuje s hudebníky z celého světa, komponuje pro různé ansámby a interprety, je uměleckým ředitelem festivalu Jazz Goes to Town, kurátorem koncertní série Hybrid Sessions, zakladatelem a spoluedoucím vydavatelství Ma Records a kolektivu pro experimentální hudbu Ma Kolektiv.

Vodojemy Žlutý kopec © KIVA

FRESCO

J. S. Bach
Magnificat
Beethoven
Symfonie 3/6
Berlioz
Fantastická
Offenbach
Concerto militaire
Dvořák
Symfonie 1/9
R. Strauss
Smrt a vykoupení
Suk
Pohádka
Bernstein
Kaddish
Schmittka
Gagol Suite
Ades
Concentric Paths

Filharmonie
Brno Philharmonic

Davies

Černý

SOBOTA
19/10/2024
17:00
Besední dům

Besední dům

FRESCO

KARLHEINZ STOCKHAUSEN (1928–2007)

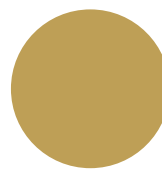
Fresco česká premiéra

umělecký vedoucí **Pablo Druker**
kurátorka **Monika Pasiecznik**
BCO – Brno Contemporary Orchestra
Mladí brněnští symfonikové
členové **Filharmonie Brno**
dirigenti **Pablo Druker, Radim Hanousek,**
Pavel Šnajdr, Gabriela Tardonová,
Pavel Zlámal

Ministry of Culture and National Heritage
Republic of Poland

Co-financed by the Minister of Culture
and National Heritage
of the Republic of Poland

Fresco je kompoziční site specific projekt Karlheinz Stockhausena z roku 1969, který měl premiéru v rámci projektu Musik für beethovenhalle v Bonnu a od té doby jej nikdo znovu neuvedl. Pětihodinová skladba je partiturována pro čtyři prostorově oddělené soubory v blíže nespecifikovaném obsazení. Její formu, průběh a význam definuje podtitul

Wandklänge zur Meditation (Zvuky stěn k meditaci). Nejedná se tedy o koncertní skladbu v tradičním slova smyslu, ale spíše o jakousi zvukovou invazi do specifického prostoru, v němž se posluchači mohou volně pohybovat a přecházet mezi jednotlivými skupinami hráčů, a tím takřkajíc měnit svou vlastní percepční zvukovou perspektivu. Instalace tohoto projektu v podmanivých prostorách Besedního domu bude mimořádně zajímavou událostí a jistě i vrcholem 36. ročníku Expozice nové hudby.

Karlheinz Stockhausen's site-specific composition Fresco was premiered as part of the project Musik für die Beethovenhalle in Bonn in 1969 and has never been presented since. Lasting for five hours, it is scored for four spatially separated ensembles whose membership is only loosely defined. The form, course and meaning of the work is defined by its subtitle, Wandklänge zur Meditation (wall sounds for meditation); it is therefore not a concert piece in the traditional sense but more an invasion of sound into a particular space, where the audience may freely walk from one group of performers to the next, thereby transforming their own sound-perception perspectives. The installation of this project in the compelling spaces of Besední dům will be a truly exceptional event and surely provide the climax of the Exposition of New Music in its 36th year.

Zvuky stěn k meditaci

Zkostnatění formy hudebněinterpretací praxe je hluboce spojeno se zkostnatěním hudby pro tuto formu komponované. Z dlouhodobého hlediska nelze oddělovat formu a obsah a požadovat, aby se pro stávající koncertní formu psala nová hudba. (...) Musíme začít zkoušet nové formy kolektivního poslechu hudby, které nám dnes odpovídají. Tím se stará forma nezpochybňuje, jen se z ní stává zvláštní případ.

Karlheinz Stockhausen, *Texte zur Musik*, sv. 3, DuMont Verlag, Köln 1971, s. 145.

1.

Fresco je skladba pro čtyři prostorově oddělené orchestrální skupiny s proměnlivým obsazením, kterou vytvořil německý skladatel Karlheinz Stockhausen (1928–2007) v roce 1969. Není to typické symfonické dílo, s jakými se obvykle setkáváme, nýbrž jeden z několika dramaturgických experimentů, které Stockhausen koncem 60. a začátkem 70. let podniknul. Skladba, jejíž podtitul zní *Zvuky stěn k meditaci*, sestává z extrémně protažených glissand a trvá asi pět hodin. Během tohoto času se může publikum volně pohybovat a kdykoliv přijít i odejít.

Příběh díla *Fresco* je však matoucí a plný záhad. Vzniklo pro projekt *Musik für Beethovenhalle* v Bonnu, což byla stejnou měrou oslava Beethovena (u příležitosti 200. výročí jeho narození) a hudby samotného Stockhausena. Ten svůj inovativní projekt realizoval jako *non-stop program*, což znamenalo naplnit celý prostor Beethovenhalle svou vlastní hudbou, která byla hrána simultánně ve všech třech koncertních sálech a ve foyer. Experiment naboural konvence provozování a poslechu hudby a nastolil otázku alternativy ke klasické koncertní situaci.

Fresco bylo zkomponováno speciálně pro tuto akci a mělo vyplnit prostor a čas „mezi“ třemi paralelními koncerty. Za tímto účelem byly do čtyř oddělených míst ve foyer Beethovenhalle umístěny čtyři orchestrální skupiny s celkem 80 hráči, které vytvořily zvukový ambient pro daný prostor. Stockhausen chtěl, aby se o přestávce koncertu publikum místo nezávazné konverzace ponořilo do klidných, statických a vibrujících zvuků nástrojů. A aby meditovalo.

Stockhausenovy ideje ohledně jiného způsobu interpretace a poslechu hudby však překročily hranice dobré vůle Bonnského orchestru, který se vzbouřil. Z recenzí v dobovém tisku a ze studií historiků se dozvídáme o nesčetných sabotážích zkoušek i premiéry klasicky

smýšlejícími interprety, kteří místo *Fresca* hráli lidové písně, převraceli kovové popelníky, a dokonce i během vystoupení odešli. Mohli bychom se ptát: odehrála se premiéra *Fresca* vůbec? A nešlo o jednorázový happening?

I když první provedení skončilo nezdarem, Stockhausen se svého nápadu nevzdal a mírně opravenou partituru poslal do nakladatelství Universal Edition, které ji v roce 1972 vydalo jako samostatný opus. Obálka partitury je vyzdobena vlastními skladatelovými skicami ilustrujícími možná budoucí provedení v různých prostorách a rozmístění orchestrálních skupin v muzeu, venku, na čtyřech podlažích budovy, na točitém schodišti, a dokonce i pod vodou ve sférickém auditoriu zbudovaném zvlášť pro tento účel. Stockhausen nás inspiruje ke zkoumání neobvyklých podmínek za účelem vytvoření mimořádného hudebního zážitku a není snadné pochopit, proč po této skladbě od její nešťastné premiéry nikdo nesáhl...

Fresco je v rozsáhlém katalogu Stockhausenových děl slepou skvrnou: je to jediné jeho dílo, které dosud nebylo nahráno ani nikdy znova uvedeno, pokud totiž vůbec bylo někdy provedeno, protože neúspěšnou premiéru v Beethovenhalle lze sotva považovat za plnohodnotnou. Bez nadsázky tedy můžeme říct, že po více než 50 letech bude mít *Fresco* své první úplné provedení právě zde v Brně.

2.

Ve své době muselo být *Fresco* považováno za krajně radikální a vizionářské dílo (předcházelo např. ambientu Briana Ena). Nezůstávají však otázky položené Stockhausenem před více než půlstoletím relevantní i dnes? Saháme-li po partituře *Fresca*, chceme znovu odkázat ke Stockhausenovým postřehům:

Zvykli jsme si, že forma orchestrálního koncertu je pokaždé stejná: čas zahájení, jasně daný program, uspořádání sedadel, výběr sedadel (popř. absence volby v závislosti na finančních možnostech a konexích dotyčného), délka, přestávka (s nabídkou občerstvení a kuřáckým salónkem), příchod orchestru, dirigenta atd. Zdá se, že vše je stanoveno bez ohledu na to, jakou hudbu do této formy vkládáme. Zdá se mi však, že toto všechno není vůbec samozřejmé, pokud jde o NOVOU hudbu.

Karlheinz Stockhausen, *FRESCO* – partitura, úvod ke skladbě, Universal Edition, Vídeň 1972.

Koncert je jakýmsi rámcem, v němž je předkládána hudba – ve formě děl skladatelů a interpretací hudebníků. Tento rámeček se velmi rychle stává antirámcem, který je neviditelný, průhledný a vůči tomu, co

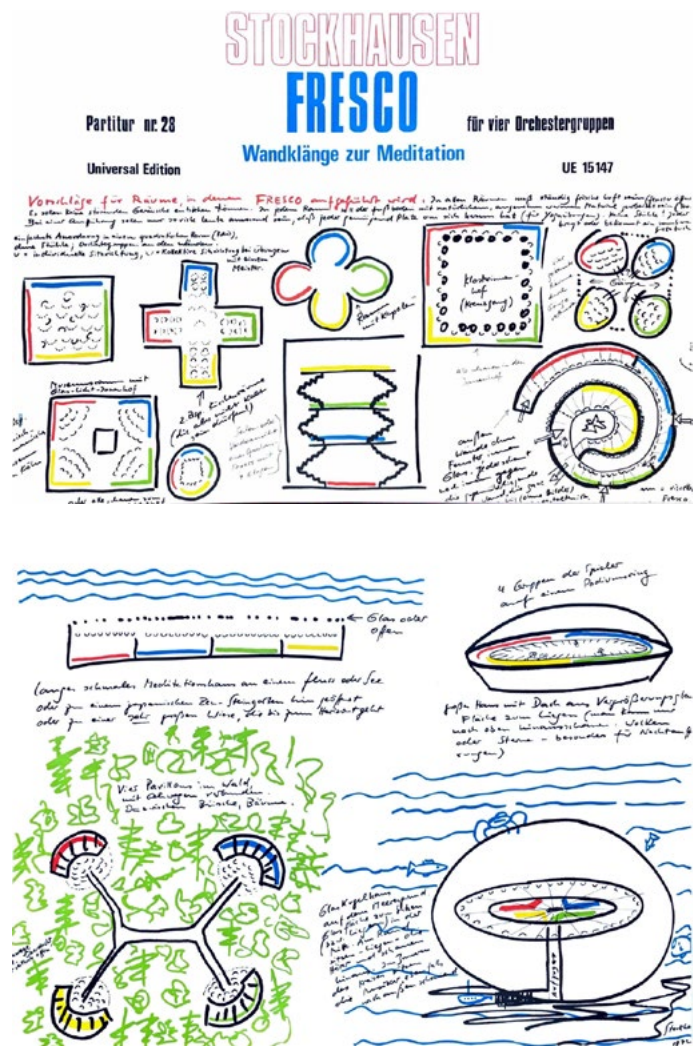
obsahuje, zdánlivě neutrální. Ve skutečnosti však koncert předem stanovuje, jak je hudba poslouchána a chápána, vynucuje si určitá tělesná chování a organizuje vztah mezi posluchači a hudebníky. Rám je tlustý a je s obrazem – hudbou – organicky spojen. Je tedy neviditelný.

Interpretovat *Fresco*, to pro nás znamená naslouchat v tomto rámci a meditovat o něm. Důležitou součástí je koncertní sál, který reguluje všechny výše zmíněné hudební praktiky. Stockhausen řekl, že *Fresco* jsou zvuky stěn, a my to chápeme jako rozšíření koncertního sálu jakožto rámce hudby. Prostor, který *Frescem* rozšiřujeme, je historická neorenesanční budova Besedního domu, sídlo Filharmonie Brno.

Besední dům utváří zvláštní prostor plný symbolických významů. Byl otevřen v r. 1873 a je považován za zmenšenou kopii vídeňského Musikvereinu, slavné koncertní síně zbudované jen o tři roky dříve. Architekt obou staveb je stejný: Theophil von Hansen. Vídeňský Musikverein má v dějinách hudby význačné místo: nejenže se chlubí skvělou akustikou, je považován za prototyp koncertní síně jako takové. Podle učenců byl tedy Besední dům postaven v klíčovém momentu utváření moderního koncertního prostoru, a tím pádem i samotného koncertu s jeho dramaturgií, percepčními návyky, formami produkce a recepce, jak to výše popsal Stockhausen.

Realizujeme-li *Fresco* v Besedním domě, chceme tím evokovat právě tento moment spojující dějiny hudby a architektury, abychom znova podrobili klasický koncert kritické reflexi, a to tak, že na tento velkolepý historický sál upozorníme a zároveň jej ozvláštíme. Hudba bude znít ze všech koutů Besedního domu, vytvářet otevřený tekutý prostor a pobízet návštěvníky, aby věnovali pozornost nejen zvukům, ale i architektuře, která je normálně transparentní a překrytá hudbou hranou na pódiu. Z hlavního sálu odstraníme židle, takže jej bude publikum moci zakusit z jiné perspektivy: lidé se mohou volně procházet nebo si lehnout na podlahu a meditovat. Extrémní délka skladby a participační charakter akce (pod vedením čtyř dirigentů budou s Brno Contemporary Orchestra hrát studenti a žáci brněnských uměleckých škol) kromě toho nabídnou jedinečnou příležitost k reflexi o prostoru a jeho roli v (de)konstrukci klasické koncertní situace.

Monika Pasiecznik & Pablo Druker
přeložil Štěpán Kaňa

Stockhausenovy kresby vzorových prostorových uspořádání orchestrálních skupin

Monika Pasiecznik je polská hudební badatelka, dramaturgyně a kurátorka, která se zabývá novou a experimentální hudbou. Roky se věnovala výzkumu performativních, gestických a symbolických aspektů Stockhausenovy pozdní tvorby, jehož výsledkem je monografie *Rytuał superformuły* o skladatelově operním cyklu *Licht*. Její koncertní projekty byly zařazeny do programů polských i mezinárodních festivalů jako Varšavský podzim, Musica Electronica Nova (Vratislav), Sacrum Profanum (Krakov), Neo Arte Syntezator Sztuki (Gdaňsk), Huddersfield Contemporary Music Festival, Darmstädter Ferienkurse, Nuova Consonanza (Řím), Frau Musica Nova (Kolín nad Rýnem), Klang Copenhagen Avantgarde Music Festival, Goetheborg Art Sound Festival, Expozice nové hudby (Brno) a další.

Pablo Druker studoval orchestrální dirigování na Universidad Nacional de las Artes, na Robert Schumann Hochschule Düsseldorf a na Hochschule für Musik und Darstellende Kunst / IEMA Frankfurt. V současné době je hudebním ředitelem souboru Mobile Beats Ensemble ve Frankfurtu a Ensemble Arthaus v Buenos Aires. Spolupracoval s mezinárodně uznávanými orchestry a soubory jako WDR-Sinfonieorchester, Orquesta Filarmónica de Buenos Aires, Neues Konzertorchester Berlin, Dinu Lipatti Philharmonic Orchestra, Philharmonisches Orchester Stadttheater Gießen, Ensemble Modern, KNM Ensemble Berlin, Synergy Vocals, Ensemble Lucilin a Ensemble Opera Nova. Dirigoval premiéry oper, symfonických a ansámblových děl, včetně světové premiéry Goebbelsovy opery *Mit einem Namen aus einem alten Buch* a americké premiéry Beriovy opery *Un re in ascolto*.

Radim Hanousek – viz koncert *Communicating Vessels* (s. 50).

Pavel Šnajdr a BCO – Brno Contemporary Orchestra – viz koncert *Nikdy neslyšená, přesto neslychaná* (s. 18).

Gabriela Tardonová vystudovala sbormistrovství na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity a dirigování na brněnské JAMU. V roce 2002 se stala vítězkou dirigentských kurzů v Ostravě pod vedením Zsolta Nagye. Zaměřuje se především na uvádění soudobé operní tvorby (*Žirafí opera* Markéty Dvořákové, *MrTvá* Markéty Dvořákové a Ivo Medka, opery Josefa Berga). Spolu s Tomášem Krejčím je dirigentkou orchestru Mladí brněnští symfonikové. V posledních pěti letech působí jako hlavní dirigentka souboru Ensemble Opera Diversa, s nímž pravidelně spolupracuje od roku 2006.

Pavel Zlámal je klarinetista, saxofonista, improvizátor a skladatel působící v Brně. Absolvoval konzervatoř v Teplicích a JAMU v Brně. Nyní je pedagogem saxofonu na katedře jazzové interpretace JAMU. Mimo své vzdělání v hudbě klasické a působení na jazzové scéně se dále orientuje na hudbu soudobou, experimentální a improvizaci. Pracuje s širokou škálou hudebních praktik a tendencí – od jazzových, freejazzových přes techniky soudobé hudby až po zvukově experimentální a volně improvizaci.

Mladí brněnští symfonikové jsou orchestr, do kterého patří nejlepší absolventi a studenti všech základních uměleckých škol Brna a blízkého okolí. Tvoří jej přibližně šedesát studentů středních a vysokých škol. V čele orchestru stojí profesionální dirigenti Gabriela Tardonová a Tomáš Krejčí. Základním pilířem repertoáru MBS je klasická hudba. Orchester provádí i různá vokální díla, při kterých spolupracuje jak s tuzemskými, tak i se zahraničními sbory a sólisty. Snahou tělesa je do programového plánu sezony zahrnout co nejzajímavější spektrum projektů a mezinárodních spoluprací. Mladí brněnští symfonikové jsou pravidelně zváni na mezinárodní hudební festivaly.

Dnešní **Filharmonie Brno** vznikla v roce 1956 a od té doby patří svou velikostí i významem k české orchestrální špičce. Na svých turné provedla na tisíc koncertů; v sezoně 2022/2023 uspořádala turné po Velké Británii a Spojených státech a navštívila řadu renomovaných pódii (Festival Rheingau, festival Ars Electronica v Linci, Grosses Festspielhaus v Salcburku, Gewandhaus v Lipsku). Od roku 2000 pořádá letní festival na brněnském hradě Špilberk, v roce 2012 se stala pořadatelem mezinárodních festivalů Moravský podzim, Velikonoční festival duchovní hudby a Expozice nové hudby.

Daniel Matej ⁽¹⁹⁶³⁾

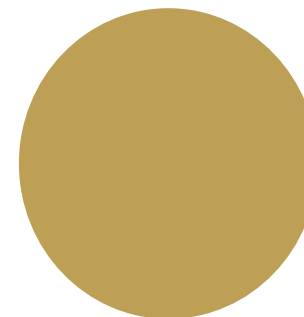

skladatel, interpret, pedagog a organizátor hudebního života, studoval hudební teorii a kompozici na VŠMU v Bratislavě, na Národní konzervatoři hudby a tance v Paříži a na Královské konzervatoři v Haagu, konkrétně u Louise Andriessena, Juraje Beneše, Ivana Paríka a Betsy Jolasové. V kompozici se poté zdokonaloval na mnoha mezinárodních skladatelských kurzech (např. u Luca Ferrariho, Henryka Mikołaje Góreckého, La Monte Younga, Luigiho Nona, Jamese Tenneyho nebo Iannise Xenakise).

Daniel Matej je iniciátorem, zakladatelem a uměleckým vedoucím různých hudebních uskupení a projektů, jako jsou VENI ensemble, VAPORI del CUORE, don@u.com, OVER4tea, studEND.doc, VENI ACADEMY či Mi-65. V roce 1989 inicioval vznik Večerů nové hudby, prvního mezinárodního festivalu soudobé hudby na Slovensku, stál u zrodu obnovené Československé (1990) a potom i Slovenské (1994) sekce Mezinárodní společnosti pro soudobou hudbu (ISCM). V letech 2004–2005 byl členem výboru festivalu soudobé hudby Melos-Étos a v letech 2008–2009 jeho předsedou a uměleckým ředitelem. V roce 2010 vytvořil (s Mariánem Lejavou a Ivanem Šillerem) projekt VENI ACADEMY a o rok později cyklus koncertů Hudba dneška v SNG. Jeho nejnovějším projektem je cyklus koncertů v Banské Bystrici (NOVÁ) HUDBA NA RÁZCESTÍ (2023). Jako aktivní hudebník spolupracoval s mnoha umělci, jmenujme alespoň některé, Louise Andriessena, David Damm, Anne La Berge, Güntera Müllera, Steva Reicha, Jona Rosea, Elliotta Sharpa nebo Daana Vandewalleho.

K interpretům jeho hudby patří Arcana Ensemble, fama Q, Zoltán Gyöngyössy, Hilliard Ensemble, Ives Ensemble, Zygmunt Krauze, Anne La Berge, LOTZ Trio, Musica aeterna, Milan Paľa, Jon Rose, Slagwerkgroep Den Haag, Nora Skuta, Ronald Šebesta, Ivan Šiller, Eva Šušková, John Tilbury, VAPORI del CUORE, VENI ACADEMY, VENI ensemble a další umělci a soubory. Je autorem četných zvukových instalací, jeho skladby jsou zaznamenány na několika audio nosičích domácí i zahraniční produkce.

Jako pedagog působí na vysokých školách v Banské Bystrici, Bratislavě a v Brně, kde se zaměřuje na oblast kompozice, teorie kompozice, dějin hudby a multimédií, analýzy hudby a interpretační praxe soudobé hudby. Byl lektorem a porotcem mnoha skladatelských a interpretačních soutěží a kurzů. Píše odborné texty, které publikuje v domácích i zahraničních periodikách.

MÍSTA KONÁNÍ

BESEDNÍ DŮM:

Komenského náměstí 8, 602 00 Brno

VODOJEMY ŽLUTÝ KOPEC:

Tvrdeho 15, 602 00 Brno

KINO ART:

Cihlářská 19, 602 00 Brno

PRODEJ A REZERVACE VSTUPENEK

- on-line: www.filharmonie-brno.cz
- předprodej Filharmonie Brno, Besední ulice, 602 00 Brno
☎ +420 539 092 811
předprodej@filharmonie-brno.cz
PO-ÚT 8:00–13:00 h
ST-PÁ 13:00–18:00 h
- ¼ hodiny před koncertem v místě jeho konání

Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Projekt se uskutečňuje za finanční podpory
Ministerstva kultury ČR a statutárního města Brna

B | R | N | O

Za spolupráci děkujeme

Expozice nové hudby 2024

Programový katalog

Texty připravili: Dan Dlouhý, Pablo Druker, František Chaloupka,
Daniel Matej, Viktor Pantůček, Monika Pasiecznik a Jaroslav Šťastný
Redakce: Martina Ježová, Daniel Matej a Jaroslav Šťastný
Překlady: Štěpán Kaňa
Grafická úprava a sazba: Ingrid Králíková
Redakční uzávěrka 25/9/2024
Náklad 150 ks

Filharmonie Brno, příspěvková organizace
Komenského náměstí 534/8
602 00 Brno
☎ +420 539 092 801

www.filharmonie-brno.cz

